

ADVIES GRIP | JANUARI 2016

Drempels aanpakken, inclusie realiseren, het VN-Verdrag waarmaken

Advies van GRIPvzw bij het ontwerp van de actieplannen voor
de open coördinatiemethode (OCM) 2016-2017 in het
horizontaal gelijkekansenbeleidsplan

.....
GRIP vzw | Koningsstraat 136 | 1000 Brussel
T. 02/214.27.60 | info@gripvzw.be | www.gripvzw.be
.....

INHOUD

INLEIDING	4
10 KRACHTLIJNEN IN HET ADVIES VAN GRIP BIJ DE OCM	5
1. ALGEMENE BEDENKINGEN	6
2. ADVIES PER DOELSTELLING	12
3. ADVIES BIJ SPECIFIEKE	30

INLEIDING

In 2015 startte een tweede OCM-cyclus handicap. Daartoe legde de Vlaamse regering op 17 juli 2015 een doelstellingenkader vast voor het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleid 2015-2019. De Commissie Gelijke Kansen dient dit te concretiseren in een geïntegreerd actieplan.

GRIP is ervan overtuigd dat een sterk gelijkekansenbeleid noodzakelijk is om gelijke rechten en gelijke kansen te realiseren. Daarom zet GRIP in op de beleidsmatige ontwikkeling van dit gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap in Vlaanderen.

Uitgangspunt is dat personen met een handicap in Vlaanderen nog steeds onderhevig zijn aan een maatschappelijke achterstelling en uitsluiting. Dit ziet men vaak niet voldoende onder ogen. Voor GRIP is het belangrijk om de situatie van personen met een handicap wel degelijk te vatten als een situatie van achterstelling en uitsluiting en om voldoende te investeren in een gelijkekansenbeleid om dit recht te trekken.

GRIP beoogt in zijn streven naar gelijke kansen en gelijke rechten van personen met een handicap een rol waar te maken als adviseur en ondersteuner van het gelijkekansenbeleid. (Meerjarenplan GRIP, OD6). In september 2014 hebben we daarom een adviesnota ingediend bij de opmaak van het doelstellingenkader, met 28 voorstellen voor concrete acties. Nu staan we een stap verder in het proces. Het doelstellingenkader is vastgelegd en op verschillende beleidsdomeinen dienen er acties te worden opgezet. Een voorstel voor die actielijst is uitgewerkt en wordt besproken, onder meer op de consultatiedag van 21 januari 2016. GRIP houdt er aan opnieuw een adviesnota in te brengen. De inspiratie voor onze adviezen halen we onder meer uit het Politiek Manifest ¹(oktober 2013) en het Memorandum ²(mei 2014) van GRIP.

We staan uitvoerig stil bij de link tussen de OCM en het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (verder VRPH of VN-Verdrag). We verwijzen hierbij naar het voorstel wat we in het Memorandum aanbrachten rond de OCM:

"Een sterkere koppeling tussen de open coördinatiemethode en het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Alle doelstellingen en acties van de OCM dienen in overeenstemming te zijn met het VRPH. Zorg verder voor een sterke coördinatie vanuit Gelijke Kansen om te evolueren naar een waarachtig "masterplan" voor het VRPH. Hierbij is permanente afstemming met het federale niveau aangewezen."

¹ <http://www.gripvzw.be/acties/politieke-actie/892-grip-stelt-voor-politiek-manifest.html>

² <http://www.gripvzw.be/downloads/category/15-politieke-actie.html?download=205:politiek-memorandum-van-grip>

10 KRACHTLIJNEN IN HET ADVIES VAN GRIP BIJ DE OCM

1. **Het VN-Verdrag biedt het normerend kader voor de OCM.** De OCM is het actieplan van Vlaanderen voor de implementatie van het VRPH. Daarom dienen we het VN-Verdrag en de aanbevelingen van het VN-Comité in alle scherpste voor ogen te houden.
2. **De OCM evolueert best verder tot een geïntegreerd strategisch plan.** Geïntegreerd werken houdt niet alleen in dat alle plannen gebundeld worden, maar dat er een geïntegreerde strategie wordt uitgewerkt en in de acties zelf beleidsoverschrijdend wordt gewerkt.
3. **Op het vlak van beeldvorming worden best meer verwachtingen gesteld aan mediamakers,** zowel bij de openbare omroep als bij de andere. Dit kan door als overheid zelf te monitoren (kwantitatief en kwalitatief) en door een streefcijfers op te leggen aan de VRT.
4. **Het perspectief voor inclusief onderwijs is dat het regulier onderwijs voor alle leerlingen de eerste optie is.** Dit zal inhouden dat men verder dient te gaan dan de uitvoering van het M-decreet.
5. **Recht op ondersteuning staat in contrast met de wachtlijsten binnen het VAPH en binnen de reguliere dienstverlening.** Daarom is er nood aan een plan en voldoende budget om het “wachten op ondersteuning” voor alle personen met een handicap te reduceren tot een redelijke termijn.
6. **We dienen in Vlaanderen meer werk te maken van deïntitutionalisering.** Ondanks een duidelijke terechtwijzing van het VN-Comité komt dit helemaal niet aan bod in de OCM.
7. **Er is nood aan een structuur voor beleidsparticipatie van personen met een handicap én hun organisaties.** De uitwerking van een Vlaamse adviesraad is daartoe een eerste, dringende vereiste.
8. **Het ontbreekt aan informatie en sensibilisatie over het VN-Verdrag en de rechten van mensen met een handicap.** Specifieke acties en campagnes dienen te worden opgezet, zeker ook om personen met een handicap zelf te informeren over hun rechten.
9. **Er wordt best voldoende geïnvesteerd in onderzoek over gelijke kansen en inclusie voor personen met een handicap.** Daarbij is het aanbevolen om het kader van Disability Studies te hanteren.
10. **Personen met een handicap hebben nood aan meer ondersteuning om tot duurzame tewerkstelling in de reguliere arbeidsmarkt te komen.** De uitwerking van een kader voor individueel maatwerk is hiertoe aangewezen.

1. ALGEMENE BEDENKINGEN

• **Positieve beleidsdynamiek van de OCM**

GRIP waardeert het principiële engagement van de Vlaamse regering om met dit Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan een globaal antwoord te formuleren op de vraag naar maatschappelijke participatie van personen met een handicap.

Het OCM-proces zorgt voor afstemming en uitwisseling tussen alle beleidsdomeinen. Dit versterkt de mogelijkheid tot het creëren van een coherent plan, zoals we voor ogen hebben wanneer we spreken van een 'masterplan'.

In de GRIP standpuntnota 'Het gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap in Vlaanderen' ³(december 2014) formuleerden we de volgende aandachtspunten voor de OCM:

- De tweede OCM cyclus voor het thema handicap is het uitgelezen moment om **een centraal en coherent plan** uit te werken op het vlak van gelijke kansen voor personen met een handicap. Belangrijk is de eenheid qua visie en de onderlinge afstemming van de acties op de verschillende beleidsdomeinen.
- Er gaat best specifieke aandacht uit naar aspecten die een **samenwerking van verschillende beleidsdomeinen** vereisen, zoals ondersteuning en hulpmiddelen. Permanente afstemming met het federale niveau is tevens aangewezen.
- Een sterkere **koppeling tussen de open coördinatiemethode en het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap**. Alle doelstellingen en acties van de OCM dienen in overeenstemming te zijn met het VRPH. Zorg verder voor een sterke coördinatie vanuit Gelijke Kansen om te evolueren naar een waarachtig 'masterplan' voor het VRPH.

• **Implementatieplan voor het VRPH**

Het ontwerp van het geïntegreerd actieplan omvat de doelstellingen voor de verschillende thema's van het huidige gelijkekansenbeleid: gender, seksuele identiteit, handicap en gebrek aan toegankelijkheid. Voor het thema handicap (en voor toegankelijkheid) valt dit binnen het kader van

³ <http://www.gripvzw.be/downloads/category/6-gelijkekansenbeleid.html?download=235:standpuntnota-grip-2014-3-gelijkekansenbeleid>

de implementatie van het VRPH. GRIP benadert dit actieplan dan ook als het implementatieplan op Vlaams niveau van het VN-Verdrag.

Daarbij de volgende reflecties:

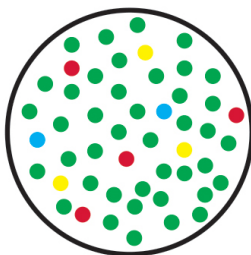
- Er is nood aan een **juiste interpretatie van het VRPH**. De principes die het VRPH naar voor schuift worden soms onvoldoende doorgrond of wat aangepast aan de Vlaamse realiteit. Als voorbeeld: het art. 24 dat inclusief onderwijs voorschrijft wordt vaak geïnterpreteerd als een keuze tussen gewoon en buitengewoon onderwijs. Zo rechtvaardigt de Vlaamse regering blijvende investering en zelfs uitbreidingen in het buitengewoon onderwijs.
- Er is nood aan **een grondige en brede paradigmashift**. Heel vlug neemt men de woorden van het VN-Verdrag in de mond zonder dat daarom de onderliggende paradigmashift wordt meegenomen. *Oude wijn in nieuwe zakken* zorgt voor een gevaarlijke schijn van realisatie.
- Bij de actieplannen houdt men best ten gronde rekening met **de slotopmerkingen van het VN-Comité**. Het lijkt ons dan ook aangewezen daar meer expliciet naar te verwijzen. Op basis van de actieplannen zou het duidelijk moeten zijn wat het antwoord van Vlaanderen is op de bemerkingen en aanbevelingen van het VN-Comité.

• Inclusie

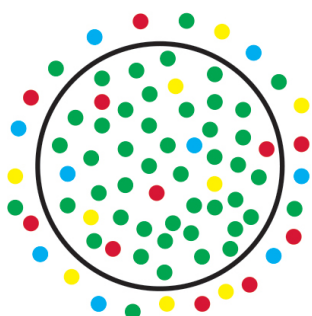
Inclusie als doelstelling kan door niemand nog tegengesproken worden. Maar het is belangrijk om dit perspectief zuiver te houden. We stellen immers een vervlakking vast van wat onder inclusie en inclusief wordt begrepen. Alles wat met handicap te maken heeft wordt nu "inclusie" genoemd. Zo bijvoorbeeld ook de muziekschool die goed bedoelt meent te werken aan inclusie door een klasje op te richten voor kinderen met een handicap.

Om het begrip inclusie scherp te houden, is het onderscheid aangewezen tussen uitsluiting, segregatie, integratie en inclusie. De visuele voorstelling is heel handig om duidelijkheid te creëren.

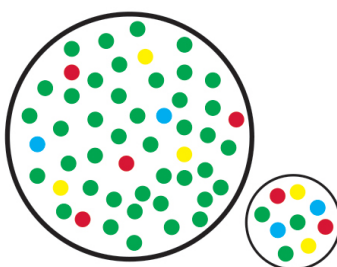
INCLUSIE

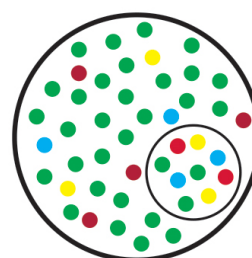
UITSLUITING

SEGREGATIE

INTEGRATIE

Specifiek merken we in Vlaanderen ook heel wat verwarring tussen integratie en inclusie.

Heel wat initiatieven zetten stappen in de richting van inclusie. Maar "op weg naar inclusie" is niet hetzelfde als inclusie. We hoeven deze initiatieven niet af te keuren, maar kritisch te evalueren en zeker te vermijden om van inclusie te spreken als het om segregatie of integratie gaat. Zo merkte iemand onlangs op dat kinderen die altijd maar te horen krijgen dat ze "specials" zijn vooral ervaren dat ze hiermee uitgesloten worden.

- **Geïntegreerd plan?**

Het OCM-proces heeft meer beleidsafstemming voor ogen. De samenhang tussen de beleidsdomeinen komt evenwel nog te weinig tot uiting in het huidige ontwerp. Er worden gemeenschappelijke operationele doelstellingen vastgelegd, maar het ontbreekt aan een gezamenlijke strategie. Het plan blijft dus wat steken op het niveau van een opsomming van losstaande beleidsinitiatieven.

Dit blijkt heel duidelijk wanneer men de acties doorneemt. Sommige acties hebben nood aan samenwerking over de beleidsdomeinen heen,

maar dit wordt nauwelijks opgenomen en/of concreet gemaakt. De positieve uitzondering is het voorstel voor een “beleidscampus” voor hulpmiddelen binnen onderwijs.

We zijn dan ook bezorgd dat het OCM-proces nog te veel blijft steken in een oplijsting van de verschillende acties op de verschillende domeinen en zo de kracht mist van een geïntegreerd strategisch plan om de gelijke kansen en gelijke rechten van personen met een handicap waar te maken.

- **Beleidsparticipatie**

Er wordt ingezet op stakeholdersparticipatie. GRIP waardeert ten eerste de mogelijkheden die geboden worden aan het middenveld om deel te nemen aan dit proces.

We kunnen er echter niet naast kijken dat Vlaanderen op dit moment niet hoog scoort op het vlak van beleidsparticipatie van personen met een handicap. Vooral het uitblijven van een structureel adviesorgaan roept heel wat ergernis op. “Over ons zonder ons” blijft voortduren. Maar evenzeer binnen de beleidsdomeinen ontbreekt het vaak aan participatie vanuit ervaringsdeskundigen; denk maar aan de uitwerking van het M-decreet binnen onderwijs of de werking van De Lijn.

We hopen dan ook dat de acties die ondernomen zullen worden onder OD7 tot effect zullen hebben dat er in de toekomst echt sprake kan zijn van “niets over ons zonder ons”.

- **Concreet meetbaar maken**

Het is niet steeds duidelijk hoe bepaalde acties bijdragen aan de geleverde doelstelling. Dit komt vooral omdat de beoogde resultaten weinig concreet worden gemaakt. Vaak lezen we “we maken werk”, “we stimuleren”, “zoveel als mogelijk”... . Maar we treffen heel weinig concrete meetbare resultaten. Daardoor dreigen veel doelstellingen te vervlakken tot mooie intenties. Zo is het ook niet mogelijk om na te gaan in hoeverre dit plan wel degelijk een antwoord zal bieden op de vragen die gesteld zijn door het VN-Comité en waar het VN-Comité ook wel opvolging voor voorziet.

- **De verwoording van OD 6: ‘een toegankelijk aanbod’ versus ‘volwaardige participatie’.**

Als één van de vier prioritaire uitdagingen verwoordt de Vlaamse overheid “een inclusieve samenleving voor personen met een handicap”.

Onder de Strategische doelstelling 2 “we werken aan volwaardige maatschappelijke participatie”, krijgt dit een uitwerking in twee operationele specifieke doelstellingen omtrent handicap:

- OD 6. De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.
- OD 7. De Vlaamse Overheid verhoogt de betrokkenheid van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.

We stellen ons vragen bij de keuze en verwoording van deze doelstellingen met betrekking tot handicap.

In onze adviesnota (september 2014) stelden wij als operationele doelstelling voor:

OD1: Het bewerkstelligen van evenredige en volwaardige participatie van personen met een handicap in de verschillende domeinen van de samenleving.

OD2: Het bevorderen van genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming, met het burgerschapsmodel als basis.

OD3: Het verhogen van het inzicht in de situatie van personen met een handicap en in de beeldvorming over personen met een handicap.

OD4: Ervaringsdeskundigheid erkennen en verhogen van beleidsparticipatie van personen met een handicap.

De OD2 en OD3 uit het GRIP voorstel krijgen hun vertaling in de OD1 en OD2 van de OCM. OD4 komt aan bod in OD7.

Ons voorstel OD1 krijgt echter een andere invulling in OD6.

De centrale doelstelling rond maatschappelijke participatie zou moeten zijn: “een evenwichtige participatie van personen met een handicap in de verschillende domeinen van de samenleving”, zoals dit ook in de OD4 wordt geformuleerd voor mannen en vrouwen. Voor handicap klinkt dit echter: “de Vlaamse overheid organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap”.

Een toegankelijk aanbod is volgens ons slechts een middel om de maatschappelijke participatie te realiseren. Doel en middel worden hier omgewisseld, waardoor meteen een verenging optreedt van de doelstelling. Wij vrezen dat door de focus te verleggen van de

daadwerkelijke maatschappelijke participatie naar het toegankelijke aanbod, deze OD aan ambitie te kort schiet. Meteen wordt ook het te meten resultaat verschoven. Want laat het duidelijk zijn, een toegankelijk aanbod garandeert nog niet de maatschappelijke participatie.

We verwijzen hierbij ook naar artikel 19 van het VRPH: "Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij". Daarbij staat volwaardige participatie aan de maatschappij voorop, wat kan gerealiseerd worden door een vrije keuze van verblijfplaats, recht op ondersteuning om te leven in de maatschappij en beschikbaarheid van maatschappelijke diensten. De formulering van OD6 sluit enkel aan bij dit laatste.

Merk op: ook bij de bespreking van het vorige OCM-kader hebben we dit probleem aangekaart. Toen is men overgegaan tot een bijsturing van de verwoording.

2. ADVIES PER DOELSTELLING

Op het niveau van de operationele doelstellingen stellen we ons de vraag of Vlaanderen met het geheel van acties die onder deze doelstelling worden ontwikkeld een voldoende antwoord biedt aan de verwachtingen die gesteld worden vanuit het VN-Verdrag.

Het antwoord op deze vraag vergt een veel diepgaander onderzoek. We zijn ons daar van bewust. Voor de opmaak van deze adviesnota ontbrak ons daartoe de tijd en de nodige middelen. Toch houden we dit verband met het VN-Verdrag iedere keer voor ogen. Voor de duidelijkheid kiezen we er voor om specifieke fragmenten uit de tekst van de Slotopmerkingen van het VN-Comité in dit document in te voegen.

OD 1: De Vlaamse Regering bevordert genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming.

Art. 8 van het VN-Verdrag geeft aan de overheid de opdracht mensen bewust te maken van het feit dat mensen met een handicap rechten hebben zoals ieder ander, dat zij talenten hebben en kunnen bijdragen aan de samenleving. Het bevorderen van bewustwording dient een aandachtspunt te zijn op ALLE beleidsniveaus.

Beoordeling van het VN-Comité

17. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat de paradigmaverschuiving die het Verdrag uitdraagt en waarbij personen met een handicap worden erkend als personen met fundamentele rechten die mee beslissen over wat hen aanbelangt en die in staat zijn hun rechten te doen gelden in de maatschappij, niet waarneembaar is. Personen met een handicap worden in verschillende beleidsdomeinen gestigmatiseerd en uitgesloten, onder andere wegens het sterke medische model dat nog de overhand heeft, de organisatie van de residentiële zorg die de belangrijkste zorgvorm is, en het behoud van het segregatiesysteem in het onderwijs.
18. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om een nationale strategie uit te werken inzake bewustmaking rond de inhoud van het Verdrag. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om toegankelijke informatie- en bewustmakingscampagnes te organiseren over de rechten van personen met een handicap en naar het grote publiek toe een positief beeld uit te dragen van personen met een handicap en de bijdrage die ze leveren aan de maatschappij, en dat alles in nauw overleg en met de actieve medewerking van de representatieve organisaties van

personen met een handicap wat de uitwerking, uitvoering, monitoring en evaluatie ervan betreft.

19. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat personen met een handicap in de media hoofdzakelijk worden voorgesteld als personen met een gebrek en dat zij onvoldoende worden voorgesteld als burgers die volwaardig deelnemen aan de maatschappij.
20. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om de professionals uit de schriftelijke en audiovisuele media aan te moedigen om in hun ethische gedragscode rekening te houden met de diversiteit en om hen passend op te leiden en te sensibiliseren met het oog op een betere inclusie van personen met een handicap in het medialandschap.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- We onderschrijven het belang dat de Vlaamse regering geeft aan de juiste beeldvorming. Dit sluit aan bij onze bevinding én de beoordeling van het VN-Comité dat de paradigmashift over handicap zich in Vlaanderen nog onvoldoende heeft voltrokken. In Vlaanderen is er nog een grote nood aan bewustwording rond handicap.
- We willen in dit verband aanbrengen dat er nog een onderscheid is tussen een “positieve beeldvorming” (waarbij personen met een handicap niet vanuit een “defect-model” worden benaderd maar met aandacht voor hun talenten of “positieve levensverhalen”) en een “**mensenrechten**” **benadering**. Beeldvorming overeenkomstig het VN-Verdrag zou steeds moeten verwijzen naar het rechtenkader en de volwaardige participatie aan de samenleving.
- We stellen concreet vast dat er nauwelijks acties ondernomen zijn om personen met een handicap en andere delen van de samenleving te **informer en bewust te maken over het VN-Verdrag** en de rechten die het bevat. Onder OD9 wordt aangekondigd dat er vanuit Gelijke Kansen een mensenrechtencampagne wordt gelanceerd. We hopen dat daarbij in voldoende mate de rechten van personen met een handicap aan bod zullen komen, met expliciete verwijzing naar het VRPH. In dit verband verwijzen we naar de aanhoudende campagnes die rond kinderrechten worden ontwikkeld. Dezelfde mix van informatie en sensibilisatie zou in feite ook op het vlak van rechten voor personen met een handicap moeten ontwikkeld worden.
- Ook t.a.v. het **overheidspersoneel** is specifieke informatie en sensibilisatie aangewezen.

- In de nieuwe **beheersovereenkomst (2016-2020) van de VRT**⁴ worden de ambities op het vlak van diversiteit en specifiek op vlak van handicap nauwelijks concreet gemaakt. Het is de ambitie van de VRT om representatieve, niet-stereotiepe, genuanceerde en genderneutrale beeldvorming te hanteren van alle groepen in de samenleving. (BO pagina 16). In tegenstelling tot vrouwen en nieuwe Vlamingen koppelt de Openbare Omroep voor mensen met een handicap geen resultaten aan deze ambitie (BO pagina 52). We missen indicatoren voor het evalueren en bijsturen van de beoogde ambitie. Maar vooral: noch in het actieplan, noch in de beheersovereenkomst wordt concreet gemaakt hoe aan de positieve beeldvorming over personen met een handicap zal gewerkt worden. Welke strategie wordt ontwikkeld? Welke concrete (meetbare) acties worden ondernomen?
- De acties op het vlak van Media beperken zich tot de openbare omroep. Het VN-Verdrag heeft evenwel een breder toepassingsgebied voor ogen en acties t.a.v. **de commerciële media**, zowel geschreven pers als audio-visuele media, zijn dan ook aangewezen.
- Een wedstrijd voor studenten journalistiek met genuanceerde beeldvorming als thema is een interessante hefboom. We menen evenwel dat meer structurele inspanningen nodig zullen zijn ten aanzien van deze specifieke doelgroep. Het VN-Comité doet in dit verband een aanbeveling op het vlak van **ethische code en opleiding voor journalisten**. We willen hierbij ook verwijzen naar het initiatief dat GRIP neemt met Handiwatch⁵, maar waarbij we wegens besparingen op de werkingsmiddelen onze stappen naar de opleidingen van journalisten hebben moeten stopzetten.
- De insteek op beeldvorming vanuit het Vlaamse **sportbeleid** gaat over de atleten van de Paralympische spelen. Publieke aandacht gaat inderdaad vaak uit naar sporthelden en aandacht voor topsporters met een handicap is een mogelijke benadering. We zien evenwel ook heel wat mogelijkheden om de vele positieve voorbeelden van inclusief sporten te belichten door "gewone" mensen met een handicap.

Voorstellen voor bijkomende acties:

- Vorming in diverse overheidsdiensten waarbij aan ambtenaren de paradigmashift van het VRPH wordt toegelicht en de betekenis voor het beleidsdomein in kwestie wordt verduidelijkt. (alle bevoegdheden)
- De overheid werkt een monitor uit die nagaat hoe vaak (kwantitatief) en op welke manier (kwalitatief) personen met een handicap in beeld

⁴ <http://www.vrt.be/opdracht/de-beheersovereenkomst>

⁵ <http://www.handiwatch.be/>

komen, zowel bij de openbare omroep als bij de commerciële en regionale zenders. (media) (zie GRIP-advies actie 1, p.31)

- Verhogen van de effectieve tewerkstelling van personen met een handicap in zichtbare / toonbare functies op televisie en radio. (media)
- Stimuleren en ondersteunen van tewerkstelling van personen met een handicap bij de openbaren omroep en mediabedrijven. Bedoeling is dat waar media wordt gemaakt, we ook achter de schermen personen met een handicap op een evenredige en evenwaardige manier terug vinden. (media)
- Scholen en leerkrachten worden aangemoedigd om de nieuwe kijk op handicap, op basis van het burgerschapsmodel, aan bod te laten komen in het lager en middelbaar onderwijs. Dit kan best aansluiten bij het thema 'mensenrechten'. (onderwijs)

OD 2: De Vlaamse Regering verhoogt de kennis over de leefsituatie van de aandachtsgroepen binnen gelijke kansen en over de achterstellingsmechanismen waarmee ze te maken krijgen.

Art. 31 geeft aan dat het nodig is om relevante informatie te verzamelen, met inbegrip van statistische en onderzoeksgegevens, teneinde beleid te formuleren en te implementeren ter uitvoering van dit Verdrag.

Beoordeling door het VN-Comité

42. Het Comité betreurt het gebrek aan gegevens die zijn uitgesplitst naar personen zonder en met een handicap. Het wijst erop dat dergelijke gegevens noodzakelijk zijn om de situatie te kennen van bepaalde kwetsbare groepen van personen met een handicap in de Verdragspartij, met het oog op de uitwerking van wetten, beleidsmaatregelen en programma's die aangepast zijn aan hun situatie en met het oog op de evaluatie van de uitvoering van het Verdrag.
43. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om systematisch gegevens die zijn uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en handicap te verzamelen, te analyseren en te verspreiden, de capaciteiten ter zake verder te versterken en geslachtsindicatoren uit te werken, met het oog op de uitwerking van wetgeving, ter ondersteuning van de besluitvorming en ter versterking van de institutionele capaciteiten die nodig zijn voor de opvolging van de vooruitgang die wordt geboekt in

de uitvoering van de verschillende bepalingen van het Verdrag en voor de opmaak van verslagen die daarop betrekking hebben.

44. Het Comité is bezorgd over het gebrek aan gegevens met betrekking tot meisjes, jongens en vrouwen met een handicap.
45. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om systematisch gegevens over meisjes, jongens en vrouwen met een handicap te verzamelen, te analyseren en te verspreiden.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- Op het vlak van onderzoek kunnen we niet naast de stopzetting van het **Steunpunt Gelijkekansenbeleid**. Het is weinig waarschijnlijk dat in de toekomst op dezelfde manier aan beleidsrelevant onderzoek zal kunnen gedaan worden op het vlak van gelijkekansenbeleid, terwijl er juist nood is aan meer wetenschappelijk onderzoek.
- Handicap wordt ingekanteld in de opdracht van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), met de ambitie om de indicatorenset m.b.t. het thema handicap verder uit te werken en een **"Vlaamse handicapmonitor"** te voorzien in 2018. We hopen dat men hierin de nodige stappen vooruit kan zetten. De voorbije jaren hebben we immers moeten vaststellen dat de aangekondigde acties niet gerealiseerd werden, waardoor er een grote nood aan objectieve gegevens over de participatie van personen met een handicap bleef bestaan.
- In nauw verband met OD1 rond beeldvorming, is het goed om in de SCV-survey de focus op handicap uit te breiden. In het verleden verliep de screening op handicap bij de SCV-survey heel onregelmatig. Het is zeker aangewezen om het thema handicap structureel te verankeren in deze survey.
- Het ontbreekt volledig aan aandacht voor **Disability Studies** en het betrekken van ervaringsdeskundigen bij het onderzoek.

Ondanks de evolutie in de kijk op handicap, ligt de focus bij wetenschappelijk onderzoek nog te veel op het medische aspect van handicap, op het tekort. Disability Studies biedt een antwoord op de uitdagingen die inclusie, volwaardig burgerschap en participatie stellen. Om tot een goed uitgebouwd onderzoeksgebied Disability Studies in Vlaanderen te komen, zijn er nog heel wat inspanningen nodig.

Voorstellen voor bijkomende acties op het vlak van kennis en wetenschap:

- Ontwikkeling van een structureel kader voor Disability Studies in Vlaanderen.
- De tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers met een handicap wordt gestimuleerd, met het oog op een evolutie naar Disability Studies.

OD 3: De Vlaamse overheid bestrijdt geweld.

Art. 16 stelt dat er maatregelen moeten genomen worden om personen met een handicap te beschermen tegen alle vormen van uitbuiting, geweld en misbruik, met inbegrip van de op sekse gebaseerde aspecten daarvan.

Beoordeling door het VN-Comité

30. Het Comité is bezorgd over het gebrek aan bescherming van vrouwen, kinderen en meisjes met een handicap tegen geweld en misbruik. Het is ook bezorgd over het gebrek aan registratie-, controle- en toezichtsprotocollen in de instellingen voor personen met een handicap en in het bijzonder de instellingen voor oudere personen met een handicap.
31. Het Comité verzoekt de Verdragspartij met aandrang om maatregelen te nemen om alle vormen van geweld tegen vrouwen, kinderen en meisjes met een handicap, zowel thuis als in instellingen, te voorkomen en uit te bannen. Het Comité spoort de Verdragspartij ook aan om registratie-, controle- en toezichtsprotocollen op te maken en te implementeren voor de instellingen voor personen met een handicap en in het bijzonder voor de instellingen voor oudere personen met een handicap.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- "Momenteel wordt een nieuw Nationaal Actieplan 2015-2019 (NAP) voorbereid". Het is niet duidelijk of geweld op personen met een handicap hierin wordt opgenomen. Dit lijkt aangewezen.

- Met betrekking tot geweld t.a.v. personen met een handicap wordt beleidsrelevant onderzoek opgezet naar seksueel geweld bij vrouwen en meisjes met een handicap. We treffen evenwel geen acties die tegemoet komen aan de bemerkingen van het VN-Comité in verband met toezichtsprotocollen in instellingen met personen met een handicap. Wil dit zeggen dat er zich op dit vlak geen problemen stellen en dat de inschatting van het VN-Comité wordt tegengesproken, m.a.w. dat er voldoende en efficiënte registratie-, controle- en toezichtsprotocollen zijn in de instellingen voor personen met een handicap ?

OD 6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.

Art. 19 erkent het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen en ten volle te participeren aan de maatschappij, met dezelfde keuzemogelijkheden als de anderen.

Andere artikelen van het VN-Verdrag sluiten hier bij aan:

Art. 23 beoogt discriminatie van personen met een handicap uit te bannen op het gebied van huwelijk, gezinsleven, ouderschap en relaties. Heel specifiek is de verplichting om ondersteuning te bieden aan kinderen met een handicap en hun families, teneinde uithuisplaatsing te vermijden.

Art. 24 geeft een duidelijke opdracht aan de overheid om inclusief onderwijs te voorzien.

Art. 27 waarborgt het recht op werk. Naast het verbod op discriminatie op het gebied van arbeid, bepaalt dit artikel dat personen met een handicap moeten kunnen deelnemen aan de reguliere economie.

Beoordeling door het VN-Comité

Bij artikel 19.

32. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat in de Verdragspartij een hoog percentage van de personen met een handicap wordt opgenomen in instellingen en dat er geen plannen zijn voor de-institutionalisering. Het Comité stelt ook vast dat er onvoldoende informatie is over de mogelijkheden om in de maatschappij en in de gemeenschap te blijven leven omdat geïnstitutionaliseerde zorg te vaak wordt gezien als de enige duurzame oplossing. Bovendien hebben de personen er weinig

keuzes als het aankomt op zelfstandig leven, gelet op het gebrek aan investeringen in en de ontoereikendheid van de persoonlijke-assistentiediensten.

33. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om werk te maken van een de-institutionaliseringbeleid, waarbij de investeringen in collectieve infrastructuren worden teruggeschroefd en meer aandacht wordt besteed aan persoonlijke keuzes. Het Comité verzoekt de Verdragspartij met aandrang om een handicapplan te implementeren op alle niveaus van de Staat, dat de toegang moet garanderen tot de diensten die personen met een handicap in staat stellen om zelfstandig te leven, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Het plan moet ervoor zorgen dat de bestaande wachtlijsten verdwijnen, dat personen met een handicap toegang hebben tot toereikende financiële middelen en dat de maatschappij toegankelijk is voor personen met een handicap. Het Comité beveelt aan om internationale samenwerkingsprogramma's uit te werken die rekening houden met het recht van personen met een handicap om deel uit te maken van de gemeenschap en om de vertegenwoordigers van de gebruikers en hun families te betrekken bij die uitwerking van die programma's.

Andere (verkorte weergave):

34. Het Comité is bezorgd over het gebrek aan ondersteuning voor de ouders van kinderen met een handicap, en in het bijzonder de moeders, die vaak hun werk opgeven om voor hun kinderen te zorgen.
35. Het Comité beveelt sterk aan om een mechanisme op poten te zetten ter ondersteuning van de gezinnen met een handicap dat voorkomt dat zij in de steek worden gelaten en in een instelling worden opgenomen.
36. Het Comité is bezorgd over het feit dat vele leerlingen met een handicap naar het buitengewoon onderwijs worden doorverwezen en verplicht zijn om daar onderwijs te volgen wegens het gebrek aan redelijke aanpassingen in het gewone onderwijssysteem. Omdat geen inclusief onderwijs wordt gewaarborgd, blijft het buitengewoon onderwijs al te vaak de enige optie voor kinderen met een handicap.
37. Het Comité vraagt de Verdragspartij om een coherente strategie in te voeren inzake inclusief onderwijs voor kinderen met een handicap in het gewone onderwijs, waarbij gezorgd dient te worden voor voldoende financiële, materiële en menselijke middelen.
38. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat slechts weinig personen met een handicap op de reguliere arbeidsmarkt terecht komen. Het stelt ook vast dat de overheid er niet in slaagt om in haar eigen

diensten de tewerkstellingsdoelstellingen voor personen met een handicap te behalen en dat aan de privésector geen quotum wordt opgelegd.

39. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om alle nodige reglementaire en aanspoerende maatregelen te nemen om het recht van personen met een handicap op werk in zowel de privésector als de openbare sector te waarborgen.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

We herhalen hier de bemerking die we eerder aanbrachten rond de verwoording van deze doelstelling. We vrezen dat door de focus te leggen op "een toegankelijk aanbod" er onvoldoende maatregelen zullen genomen worden die de volledige scoop van participatie in de samenleving kunnen realiseren.

Op het vlak van **inclusief onderwijs** onderkennen we dat met het M-decreet een wezenlijke stap wordt gezet om discriminatie in het onderwijs tegen te gaan, door het inschrijvingsrecht conform het VRPH te enten op het recht op redelijke aanpassingen. Met het M-decreet wordt evenwel slechts ten dele tegemoet gekomen aan de verwachtingen van het VN-Verdrag. We verwijzen hierbij naar de meer uitgebreide nota van GRIP over de realisatie van inclusief onderwijs en het M-decreet⁶.

Het uitwerken van een **ondersteuningsmodel van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** in het gewoon onderwijs wordt terecht als speerpunt van het onderwijsbeleid naar voor geschoven.

Wanneer ouders kiezen voor inclusief onderwijs voor hun zoon of dochter met een handicap, stoten ze vaak op een tekort aan ondersteuning. Die ondersteuning wordt thans geregeld via GON of ION-begeleiding. Voor heel wat leerlingen is het uren-pakket van die ambulante begeleiding uit het buitengewoon onderwijs ontoereikend. Voor kleuters met een verstandelijke beperking (type 2) is die ondersteuning zelfs onbestaand, idem voor leerlingen met een lichte verstandelijke beperking. Sommige ouders schakelen een PAB-assistent in voor de ondersteuning binnen inclusief onderwijs, maar de wachtlijst voor PAB is dramatisch lang (met als kanttekening dat inclusief onderwijs geen doorslag geeft bij het bepalen van prioriteiten bij het VAPH, integendeel).

⁶ <http://www.gripvzw.be/downloads/category/8-onderwijs.html?download=228:stand-van-zaken-inclusief-onderwijs-juli-2015>

Er was voorzien om maatregelen te nemen in verband met GON en ION. In dit verband wijzen we op de beslissing genomen door de Vlaamse regering op 15 juli 2011, met name: "na kennisname van de resultaten van lopend wetenschappelijk onderzoek (zomer 2012) over het GON en de projecten inclusief onderwijs (ION) gepaste beleidsmaatregelen uitwerken". De vooropgestelde timing wordt evenwel steeds vooruitgeschoven. In het najaar van 2015 is een nieuwe besprekingsronde opgestart, evenwel zonder betrokkenheid vanuit het handicap middenveld. (zie GRIP advies actie 2, p. 32)

Bij de beleidsontwikkelingen rond inclusief onderwijs en het M-decreet ontbreekt het aan beleidsparticipatie in de vorm van **formeel overleg met de handicaporganisaties** ("in overleg met alle stakeholders?"). Dit wordt nu wel voorzien in een actie, maar op zich is men hier al te laat mee en in strijd met art. 4.3. van het VN-Verdrag. Ook bij de monitoring van het M-Decreet willen we aandringen op een betrokkenheid van de handicaporganisaties.

In verband met het **Steunpunt voor Inclusie** bij Ouders voor Inclusie dringt zich een structurele verankering op. De halftijdse detachering vanuit onderwijs komt niet tegemoet aan de maatregel die de Vlaamse Regering hieromtrent in 2011 heeft genomen.

De competentieontwikkeling van personeelsleden in gewoon en buitengewoon onderwijs krijgt de nodige aandacht en is al goed op het spoor gezet. Dit komt tegemoet aan de verwachting dat leerkrachten enerzijds gesensibiliseerd worden maar anderzijds ook meer vaardigheden kunnen ontwikkelen rond diversiteit en inclusie. Opmerking evenwel bij de **netoverschrijdende samenwerking** inzake competentieontwikkeling: te betreuren valt dat hier in de eerste plaats (najaar 2014) op bespaard is geweest. Dit komt er op neer dat deze netoverschrijdende samenwerking veel vrijblijvender is geworden en minder krachtig zal zijn dan aanvankelijk voorzien.

Het idee van een "**beleidscampus**" m.b.t. hulpmiddelen is een van de schaarse acties die een samenwerking over verschillende domeinen inhoud. We stellen ons evenwel de vraag of men dezelfde actie niet dient te ondernemen in verband met "ondersteuning" van leerlingen met een handicap. In dit verband wijzen we op ons herhaaldelijk advies tot meer afstemming tussen de beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn in verband met ondersteuning bij het inclusief onderwijs, onder meer door het prioritair toekennen van PAB's voor leerlingen die inclusief onderwijs volgen. Door ontoereikende budgetten binnen welzijn en een prioritering die nefast uitvalt voor gezinnen die voor inclusief onderwijs kiezen, vormt dit een aanhoudende drempel tot inclusief onderwijs of een onhoudbare belasting voor ouders die toch doorzetten.

Voorstellen van bijkomende acties op het vlak van inclusief onderwijs:

- Versterken van de rechtszekerheid bij het inschrijvingsrecht. (onderwijs)
- Uitwerking van een inclusiegerichte oplossing voor certificering bij redelijke aanpassingen en bij individueel curriculum, met ook oog voor het probleem van aansluiting bij uitkeringen. (afstemming federaal)
- Bestendigen van het tweedelijns inclusienetwerk (opvolging van actie 105 OCM 2012-2014). Hiertoe enerzijds terug versterken van de netoverschrijdende samenwerking competentie-ontwikkeling en anderzijds het structureel verankeren van het Steunpunt voor Inclusie. (onderwijs)

De bedenkingen van het VN-Comité over artikel 19 concentreren zich op het feit dat veel mensen in een instelling leven en dat mensen te weinig toegang hebben tot **ondersteuning om in de samenleving te leven en te participeren**, in het bijzonder het gebrek aan perspectief op een PAB.

Het Comité vraagt een plan voor **deïstitutionalisering**. We vinden dat niet terug in de OCM-actieplannen. Het Comité vraagt een plan dat de **wachlijsten** zou doen verdwijnen, ook dit vinden we niet terug in de OCM-actieplannen.

De OCM-actieplannen hebben het wel over de persoonsvolgende financiering (PVF). Maar **het PVF-decreet biedt volgens ons echter geen afdoende antwoord op de vragen van het VN-Comité**. We staan hier iets uitgebreider bij stil omwille van het grote belang van dit thema. (zie GRIP advies actie 3, p. 33 en GRIP advies actie 6, p. 37)

1. De plannen vermijden niet dat mensen noodgedwongen een plaats in een instelling vragen.

Een aantal redenen hiervoor: mensen zitten jarenlang zonder ondersteuning tot op het moment dat de situatie onhoudbaar wordt. Als het draagvlak van de persoon en zijn sociaal netwerk is uitgeput, als er een crisissituatie ontstaat zien ze geen andere mogelijkheid dan een instelling. De regels voor prioritering (wie krijgt eerst een budget van alle mensen op de wachtlijst) verscherpt dit mechanisme nog door juist elementen van uitgeput netwerk en crisis te gebruiken als criteria om een budget te krijgen. Dit in combinatie met het feit dat de overheid te weinig macro-budget uittrekt voor ondersteuning, zorgt ervoor dat wie nog een sociaal netwerk heeft, wie niet al aan de rand van de samenleving staat, niet in crisis verkeert, geen enkel uitzicht heeft op een PAB.

2. De PVF-plannen zorgen er niet voor dat mensen zullen kiezen uit instellingen te stappen.

Een werkelijke keuze voor deinstitutionalisering zou afhankelijkheid van zorgorganisaties afzwakken en persoonlijke assistentie en een budget in eigen handen stimuleren. Dit zou zich moeten vertalen in een minstens gelijke individuele budgethoogte. De ontwerp-uitvoeringsbesluiten "vergunde aanbieders" en "besteding" zorgen er daarentegen voor dat wie kiest voor een vergunde voorziening een serieus extra rugzakje meeneemt voor organisatie-gebonden kosten. Voor wie zelf assistenten aanwerft of voor wie werkt met een commercieel initiatief, trekt de overheid minder geld uit.

Ook voor de mensen die nieuw in het systeem stappen, vertrekt men van een ongelijke budgethoogte wanneer mensen verkiezen zelf hun ondersteuning te organiseren. Het reeds goedgekeurde uitvoeringsbesluit op de toeleiding naar PVF voorziet een andere budgetberekening voor wie voor ondersteuning in een collectief systeem kiest dan wie voor persoonlijke assistentie kiest.

3. PVF legt de nadruk op meer zorg en ondersteuning vanuit het sociale netwerk en de reguliere diensten. De drempel tot een ondersteuningsbudget wordt heel hoog.

Een toenemende afhankelijkheid van vrijwilligers en niet aangepaste diensten is echter niet bevorderlijk voor een volwaardige participatie in de samenleving. Grotere inspanningen vragen van het sociale netwerk en vrijwilligers betekent dat de overheid zich deels onttrekt van haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor voldoende ondersteuningsbudgetten zodat mensen zelf hun ondersteuning kunnen organiseren en inzetten om volwaardig bij te dragen aan de samenleving.

4. Het Comité vraagt dat de investeringen in collectieve infrastructuur worden teruggeschroefd. We zien hier geen OCM-actieplannen rond.

Het is duidelijk dat het Comité België aanmaant om collectieve infrastructuur te zien als een uitdovend verhaal. Tot op vandaag kan een collectieve VAPH-voorziening echter nieuwe middelen aanvragen om (bij) te bouwen. Een aanvraag betekent niet dat het geld ook wordt toegekend. Maar er is geen actieplan dat voorziet dat die mogelijkheid verdwijnt. Tot in het huidige uitbreidingsbeleid 2016 (extra middelen die de overheid vrijmaakt, om mensen op de wachtlijst aan ondersteuning te helpen) blijft zelfs de invulling van die nieuwe infrastructuur prioriteit nummer 1 bij de verdeling van die middelen. Die plaatsen opvullen gaat vóór op nieuwe persoonlijke assistentiebudgetten, vanuit een materiële logica. Dat is niet

de mentaliteit die nodig is om het VN-verdrag en deïstitutionalisering waar te maken.

5. De cijfers maken duidelijk dat ondertussen de wachtlijst van meerderjarigen die een PAB nodig hebben, aangroeit.

Er is dus sprake van een escalerende situatie in plaats van een uitdovend probleem: “2848 meerderjarige Vlamingen met een handicap wachten eind 2014 op een Persoonlijke Assistentiebudget. Eind 2013 waren dat er 2.666. Een stijging dus van 7% op een jaar tijd.”⁷ Het VAPH communiceert dat de stijging van de wachtlijst voor voorzieningen stagneert. Eerdere cijfers geven aan dat de wachttijd voor een voorziening de helft bedraagt van die voor een PAB. Er zijn ook meer mogelijkheden voor mensen die een voorziening willen om “in te stromen”. Er is geen actieplan dat deze specifiek problematische situatie voor PAB aanpakt. Bovendien zijn er vanaf 2016 geen cijfers meer over de PAB-wachtlijst om dit op te volgen.

Een knelpunt binnen **de ondersteuning van gezinnen** met een kind met specifieke ondersteuningsbehoefte is het ondermaatse aanbod vanuit het VAPH. Enerzijds zijn er de te lange wachtlijsten voor de thuisbegeleidingsdiensten en anderzijds worden er schrijnend weinig PAB's toegekend aan minderjarigen (de wachtlijsten blijven aangroeien). Het streven naar inclusieve dienstverlening lijkt hier dan ook een kwestie van dweilen met de kraan open. Ouders gesprekken aanbieden binnen het kader van “opvoedingsondersteuning” is ook van een totaal andere orde dan daadwerkelijke ondersteuning toekennen om in te zetten in het gezinsleven. Veel onderzoek is niet nodig wanneer men naar ouders luistert. Ze vragen niet om een babbeltje met een hulpverlener, maar om helpende handen in hun gezin.

Voorstellen voor bijkomende acties in verband met het recht op ondersteuning en deïstitutionalisering:

- Opmaak van een becijferd plan met tijdspad, middelen en streefcijfers om te komen tot een redelijke wachtermijn voor mensen die een ondersteuningsvraag indienen bij het VAPH. (welzijn)
- Bundelen van informatie over ondersteuning (op alle beleidsdomeinen) in een eenvormig overheidsloket. De informatie wordt op neutrale en toegankelijke manier ter beschikking gesteld aan de persoon.
- Aandacht voor assistentie (op basis van een persoonsgebonden budget) binnen inclusief onderwijs. (welzijn en onderwijs).

⁷ <http://www.gripvzw.be/pab-pgb/wachtlijsten/1035-pab-wachtlijst-stijgt-met-7.html>

- Binnen het VAPH én Integrale Jeugdhulp een meer verfijnd systeem van registratie opzetten over het aantal aanvragen voor ondersteuning, de gemiddelde wachttijd en andere indicatoren in het kader van art. 19 van het VRPH, teneinde de voortgang op het vlak van recht op ondersteuning en deinstitutionalisering te monitoren. (welzijn)
- Een stappenplan uitwerken voor de deinstitutionalisering van personen met een handicap (welzijn en wonen)
- Verhogen van het aantal betaalbare en toegankelijke huurwoningen én koopwoningen. (wonen)

In de focus op **tewerkstelling** is weinig aandacht voor vernieuwende maatregelen zoals **individueel maatwerk**, waarbij vlotte overgangen van sociale economie naar reguliere tewerkstelling mogelijk worden, of waarbij personen met een handicap ook rechtstreeks een job kunnen opnemen in het reguliere circuit (zie GRIP advies actie 4, p. 35).

Er is te weinig aandacht voor de flankerende maatregelen en in de acties die dan toch worden vermeld, wordt vooral ingezet op sensibilisering. Voor personen met een handicap is **een samenhangend geheel van ondersteunende maatregelen** nodig. De hervorming van de Vlaamse ondersteuningspremie, een actie die wel in het plan staat, gaat te weinig in op de voorstellen die van de personen met een handicap zelf formuleren.⁸

Er wordt voor de bevoegdheid **binnenlands bestuur**, waar wel een tewerkstellingscijfer opgenomen is in het besluit rond de rechtspositieregeling van het personeel, géén actie voorzien. Ook de Vlaamse overheid heeft een opdracht rond het monitoren van de doelstelling, namelijk 2% personeel met een handicap. Dit is problematisch.

De evolutie naar **inclusieve kinderopvang** willen we belichten als een goed voorbeeld van structurele aanpak van inclusie, mede ook door de intersectorale inbedding.

⁸ Zie: <http://www.gripvzw.be/werk/wetten-en-literatuur/1012-werken-met-een-vlaamse-ondersteuningspremie.html>

OD 7: De Vlaamse overheid verhoogt de betrokkenheid en participatie van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.

Art. 4.3. bevat de algemene verplichting om nauw overleg te plegen met personen met een handicap en hun representatieve organisaties en hen actief te betrekken bij de hele beleidscyclus. Het principe “Niets over ons zonder ons” (Nothing about us without us) loopt als een rode draad door het VN-Verdrag.

Beoordeling door het VN-Comité

9. Het Comité stelt vast dat personen met een handicap op het federale niveau worden vertegenwoordigd door de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap. Het betreurt echter dat er geen adviesraden zijn bij de Vlaamse overheid en in de Duitstalige en de Franse Gemeenschap.
10. Het Comité verzoekt de Verdragspartij met aandrang om adviesraden op te richten in alle deelgebieden en om hen voldoende middelen toe te kennen. Deze adviesraden zouden nauw betrokken moeten worden bij de ontwikkeling en de uitvoering van de wetgeving van het beleid en bij de opvolging van de realisaties.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- De uitwerking van een structureel kader voor de beleidsparticipatie van personen met een handicap, een **Vlaamse Adviesraad Handicap**, kent een moeizaam verloop. Na aanlevering van het NOOZO-voorstel werd dit niet gerealiseerd door de vorige Vlaamse regering en ook nu wordt het geduld van het handicapmiddenveld op de proef gesteld. Het is heel wezenlijk om op korte termijn, best nog in 2016, deze Vlaamse adviesraad op te richten (zie GRIP advies actie 5, p. 35).
- Het **Agentschap Toegankelijk Vlaanderen** schuift op zowel operationeel als strategisch niveau de betrokkenheid van ervaringsdeskundigheid naar voor. Het is ons niet duidelijk in hoeverre dit ook doorgetrokken wordt in de eigen werking en dienstverlening, want dat is nog iets anders dan focusgroepen bij het ontwikkelen van nieuwe instrumenten. Het niveau van beleidsparticipatie vraagt ook naar verduidelijking. Er is namelijk een verschil tussen deelname aan een adviescomité en daadwerkelijke deelname aan de Raad van Bestuur.

- Bij de actie op het vlak van onderwijs, gaven we reeds aan dat het opzetten van beleidsparticipatie bij de verdere uitvoering van het M-decreet op zich een late start kent. Bovendien is dit slechts een heel partiële vorm van beleidsparticipatie. Het gaat over een afgebakend thema (het nieuwe ondersteuningsmodel), terwijl er geen stappen gezet worden tot een meer structurele verankering van de beleidsparticipatie binnen het domein onderwijs. We verwijzen hierbij ook naar het gegeven dat er geen participatie is vastgelegd voor verenigingen van personen met een handicap aan de VLOR, terwijl dit wel is voorzien voor andere kansengroepen zoals de beweging van mensen met een laag inkomen en de etnische minderheden.

OD 8: De Vlaamse Regering realiseert integrale toegankelijkheid.

Art 9. Wijst op de nood om toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en –systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek.

Beoordeling door het VN-Comité

21. Het Comité is bezorgd over de tekortkomingen op het vlak van toegankelijkheid voor personen met een handicap, over het feit dat er geen nationaal plan bestaat met duidelijk becijferde doelstellingen en over het feit dat de tekortkomingen op het vlak van toegankelijkheid onvoldoende als een probleem worden gezien. Het Comité stelt vast dat de overheidsmaatregelen hoofdzakelijk gefocust zijn op de toegankelijkheid voor personen met een fysieke handicap en dat er nauwelijks maatregelen zijn die de toegankelijkheid bevorderen voor personen met een auditieve, visuele, intellectuele of psychosociale handicap.
22. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om te voorzien in een juridisch kader met duidelijke en verplichte doelstellingen op het vlak van toegankelijkheid, waaronder de toegankelijkheid van gebouwen, wegen en vervoer, diensten en informatie- en communicatietechnologieën. Dat juridisch kader moet voorzien in de monitoring van de toegankelijkheid, in een concrete kalender voor die monitoring en in de evaluatie van de veranderingen die geleidelijk aan worden aangebracht aan de infrastructuren in kwestie. In het juridisch kader moeten ook sancties worden geïntegreerd die worden toegepast ingeval de bepalingen niet worden nageleefd. Het Comité verzoekt de Verdragspartij met aandrang dat de administraties die de bouwvergunningen afleveren zouden worden opgeleid op het vlak van

toegankelijkheid en universeel ontwerp. Op dat vlak beveelt het Comité de Verdragspartij aan om een coherente strategie inzake toegankelijkheid uit te werken, met een nationaal plan en duidelijk becijferde doelstellingen op korte, middellange en lange termijn. Het Comité beveelt aan om aandacht te schenken aan alle aspecten van toegankelijkheid, overeenkomstig het Verdrag en in het licht van algemene opmerking nr. 2. Daarbij hoort ook de toegang tot gebarentaal voor Doven en slechthorenden in het hele land, op gelijke voet met de andere burgers, in de verschillende officiële talen en in verschillende communicatievormen, ongeacht hun woonplaats, zodat zij toegang kunnen hebben tot de openbare diensten. Heel bijzondere aandacht dient daarbij uit te gaan naar de procedures in het kader van de toepassing van de wet en de gerechtelijke procedures.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- De expertise van GRIP reikt hier niet ver. Maar we willen inbrengen dat het hier echt wel ontbreekt aan **concrete streefdoelen**. Men dreigt te stagneren op het niveau van aanmoedigen tot en verhogen van de toegankelijkheid, zonder dit hard te maken in objectiveerbare streefcijfers, of zoals het VN-Comité vraagt: "een nationaal plan en duidelijk becijferde doelstellingen op korte, midden-lange en lange termijn".
- Het is heel belangrijk om binnen het concept basisbereikbaarheid de inclusie in de bestaande vervoersmodi als eerste keuze aan te houden. Wanneer een complementair aanbod wordt gekozen als de weg met de minste moeite, doet dit afbreuk aan de maatschappelijke participatie van personen met een handicap.
- Overeenkomstig het streven naar inclusief onderwijs missen we hier aandacht voor **de toegankelijkheid van de schoolgebouwen**. Het zou aangewezen zijn om een toegankelijkheidsstatus op te maken van alle Vlaamse schoolgebouwen en een strategisch plan op te stellen voor toegankelijke onderwijsinfrastructuur. Bijzondere aandacht gaat best uit naar nieuwbouw en verbouwprojecten, waarbij de norm best hoger ligt dan de gewestelijke stedenbouwkundige verordening. Daarbij lijkt het aangewezen om meer begeleiding en (verplicht) advies te voorzien vanuit het EVA Toegankelijk Vlaanderen.

OD 9: De Vlaamse overheid bestrijdt en voorkomt discriminatie.

Art. 5 benadrukt de gelijkheid voor de wet en verplicht maatregelen om discriminatie uit te bannen. Hieronder valt ook de verplichting tot het aanbieden van redelijke aanpassingen.

Beoordeling door het VN-Comité

11. Het Comité heeft nota genomen van de antidiscriminatiewet, die het concept 'redelijke aanpassing' erkent. Het Comité blijft echter bezorgd over de situatie van in België wonende buitenlandse personen met een handicap die zowel geconfronteerd worden met discriminerende situaties als met gevallen van discriminatie door associatie met een persoon of een kind met een handicap.
12. Het Comité beveelt aan dat de beroepsmogelijkheden waarin deze wet voorziet zouden worden onderzocht en ervoor te zorgen dat de eisers beroep kunnen doen op injuncties en een schadevergoeding kunnen ontvangen wanneer hun klacht voor discriminatie werd bewezen in een gerechtelijke procedure. Het verzoekt de Verdragspartij met aandrang om de bescherming tegen discriminatie, met inbegrip van discriminatie door associatie, te versterken, inzonderheid door middel van maatregelen voor positieve discriminatie en door middel van sensibilisering en opleiding van de ambtenaren op alle niveaus.

Uitwerking van deze doelstelling in Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan:

- Ondanks inspanningen van het Interfederaal Gelijkekansencentrum, worden personen met een handicap nog vaak geconfronteerd met duidelijke discriminatie op de woningmarkt. Het lijkt ons aangewezen hier meer te gaan op inzetten, ook in aansluiting bij de aanbevelingen van het VN-Comité in verband met deinstitutionalisering.
- We missen hier een aanzet tot een kader voor acties op het gebied van positieve discriminatie.

3. ADVIES BIJ SPECIFIEKE ACTIES

Voor de adviezen op het niveau van de specifieke acties maken we gebruik van het invulsjabloon dat voorgesteld werd door Gelijke Kansen Vlaanderen. De 5 eerste adviezen werden ook ingebracht op de consultatieronde van 21 januari:

- Advies 1 betreft het monitoren schermzichtbaarheid en streefcijfers personen met een handicap (OD1)
- Advies 2 sluit aan bij de actie over het ondersteuningsmodel leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewoon onderwijs (OD6)
- Advies 3 staat stil bij een incoherentie tussen de herziening RTH en de uitrol PVF (OD6)
- Advies 4 betreft het uitwerken van individueel maatwerk bij betaalde reguliere tewerkstelling (OD6)
- Advies 5 staat stil bij de structuur voor transversale beleidsparticipatie (OD7)

Hier voegen we een zesde advies aan toe dat ingaat op de uitwerking van een nieuw kwaliteitskader in termen van kwaliteit van bestaan (OD7)

GRIP ADVIES ACTIE GELIJKEKANSENBELEID - 1 -

Operationele doelstelling: OD1 De Vlaamse Regering bevordert genuanceerde en niet-stereotype beeldvorming.

Gewenste actie: monitoren schermzichtbaarheid en streefcijfers personen met een handicap.

1. Mediabeleid is verantwoordelijk voor het monitoren van de beeldvorming met betrekking tot mensen met een handicap zowel bij de Openbare Omroep als de commerciële zenders.
2. De VRT koppelt aan haar strategische doelstelling met betrekking tot niet-stereotype en genuanceerde beeldvorming indicatoren (streefcijfers) voor het evalueren en bijsturen van haar ambitie.

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan?

☐ Ja

☒ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?

Media

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

Media zijn een belangrijke partner voor het realiseren van een paradigmashift in de kijk op handicap. Mensen met een handicap moeten daarom voldoende (volgens de verhouding van het aantal mensen met een handicap in de samenleving) in beeld komen en dit vanuit het perspectief van volwaardige burgerschap. Inclusie moet voldoende in beeld gebracht worden. Het is goed dat de Openbare Omroep ernaar streeft om mensen met een handicap niet-stereotiep in beeld te brengen. Om echt stappen vooruit te zetten, is er nood aan indicatoren (zowel kwantitatief als kwalitatief).

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

Er is nood aan een duidelijk kader voor het meten van het aantal personen met een handicap en de manier waarop ze in beeld worden gebracht. Dit kader moet uitmonden in een bruikbare indicatorenset.

Mediabeleid schept zelf een kader voor het monitoren van de beeldvorming met betrekking tot personen met een handicap bij de VRT en de commerciële zenders.

In de beheersovereenkomst komen niet alleen streefcijfers schermzichtbaarheid voor gender en etnisch-culturele minderheden, maar ook voor personen met een handicap (rekening houdend met eventuele methodische problemen). De VRT kan beroep doen op mediabeleid om daartoe het nodige kader te ontwikkelen.

GRIP ADVIES ACTIE GELIJKEKANSENBELEID - 2 -

Operationele doelstelling: OD6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.

Gewenste actie: uitwerken van een transversaal ondersteuningsmodel voor leerlingen met een handicap binnen het gewoon (inclusief) onderwijs. (2.6. OND20 - nieuw ondersteuningsmodel)

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan?

☒ Ja

☐ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?

Onderwijs + Welzijn (+ samenwerking federaal)

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

Het M-decreet voorziet niet meteen in maatregelen om de nodige ondersteuning te voorzien voor leerlingen met een handicap in het gewoon (inclusief) onderwijs. Het tekort aan ondersteuning is vaak nog een grote of onoverkomelijke drempel om inclusief onderwijs waar te maken. Dit wordt nu uitgewerkt door de uitwerking van een nieuw ondersteuningsmodel.

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

- De actie zoals voorzien in de actieplannen gaat voorbij aan de noodzaak tot samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen. De ondersteuning die leerlingen nodig hebben binnen inclusief onderwijs is immers veelzijdig. Op zich is die ondersteuning ook niet altijd strikt te onderscheiden per beleidsdomein (volgens de toevallige verdeling van de beleidsdomeinen). Hier specifiek is een samenwerking aangewezen tussen minimaal de beleidsdomeinen onderwijs, welzijn en het federaal beleidsdomein gezondheid. Er moet immers ook gekeken worden naar de inzet van assistentie (op basis van PAB's) en logo- en kinesitherapeuten.
- Daarnaast willen we er ook op wijzen dat op dit moment nog geen enkele vorming van beleidsparticipatie is opgestart. Dit is wel voorzien in een actie onder OD7, maar schromelijk te laat.

GRIP ADVIES ACTIE GELIJKEKANSENBELEID - 3 -

Operationele doelstelling: OD 6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.

Gewenste actie:

De incoherentie tussen de budgetten die voorzien zijn voor RTH en PVF. (2.6 WVG 4 - herziening RTH VAPH-RK en 2.6 WVG 7 –uitrol PVF VAPH-RK).

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan?

☒ Ja

☐ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?

Welzijn

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

Het persoonsvolgend budget (PVB) zou kwaliteit van bestaan willen waarborgen. Ook de rechtstreeks toegankelijke hulpverlening (RTH, voor de toegangspoort van trap 2) zou kwaliteit van bestaan moeten bevorderen, specifiek voor mensen die minder ondersteuning nodig hebben.

Bij RTH is echter (volgens de actiefiche) het beoogde effect “voldoende aanbod RTH tegen eind 2019” terwijl bij PVB er slechts sprake is van “meer mensen hebben ondersteuning in trap 1 of 2 tegen eind 2019”. Dit is niet coherent, er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende groepen personen met een handicap.

Hoe dan ook zou men, om recht op ondersteuning te waarborgen, de nodige budgetten moeten voorzien om de wachtlijsten weg te werken. Dit wordt nergens concreet gemaakt.

Dit is heel belangrijk in het licht van de opmerking van het VN-Comité: “het plan moet ervoor zorgen dat de bestaande wachtlijsten verdwijnen” (33).

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

Ook bij actiefiche PVB stellen dat er “tegen eind 2019 voldoende budget is voor PVB”. Voorwaarde is voldoende macro-budget. Deze belangrijke voorwaarden vinden we niet terug.

GRIP ADVIES ACTIE GELIJKEKANSENBELEID - 4 -

Operationele doelstelling: OD 6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.

Gewenste actie: individueel maatwerk bij betaalde reguliere tewerkstelling.

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan?

☐ Ja

☒ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?

Werk en Sociale Economie

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

Omdat dit een ontbrekend element is om inclusieve reguliere tewerkstelling van personen met een handicap te faciliteren.

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

Naast collectief maatwerk (5 personen) en Vlaamse ondersteuningspremie (1 persoon) is er ook nood aan individueel maatwerk (1 persoon, loonpremie en begeleidingssubsidie). Randvoorwaarde is dus een sluitend maatpak (betaalde tewerkstelling waar dan ook moet mogelijk zijn voor iedere persoon met een handicap)

GRIP ADVIES ACTIE GELIJKEKANSENBELEID - 5 -

Operationele doelstelling: OD7 – De Vlaamse Overheid verhoogt de betrokkenheid en participatie van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.

Gewenste actie: . Het Vlaamse regeerakkoord en de beleidsnota Gelijke Kansen bevestigen het belang van een structuur voor structurele transversale beleidsparticipatie van deze groep.
(2.7. GK 2 – Participatiestructuur)

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan?

☒ Ja

☐ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?
Gelijke Kansen

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

Het Vlaamse regeerakkoord en de beleidsnota Gelijke Kansen bevestigen het belang van een structuur voor structurele transversale beleidsparticipatie van deze groep. Dit zou tegemoet komen aan het voorstel vanuit het middenveld (NOOZO-project) om een stap vooruit te zetten in de realisatie van beleidsparticipatie van personen met een handicap, zoals voorgeschreven door het VN-Verdrag onder art. 4.3.

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

- Voldoende budget om een kwalitatieve werking te waarborgen: zowel naar kwaliteit van adviezen als naar processen en dynamiek binnen deze structuur (open werking, toegankelijkheid, betrokkenheid,...).
- Duidelijkheid omtrent de opdracht en verwachtingen, overeenkomstig de toegekende budgetten. Deze adviesraad dient prioriteit adviezen te verlenen t.a.v. bevoegde ministers. Gevaar dreigt dat de adviesraad overrompeld zal worden door tal van "vertegenwoordigingsopdrachten" binnen zowat alle beleidsdomeinen. Dit kan misschien begrepen worden uit de verwoording: "*Consensus bij betrokken partijen over aanpak en belang van dergelijke participatiestructuur en eensgezindheid regeringspartners*".

Operationele doelstelling: OD7 – De Vlaamse Overheid verhoogt de betrokkenheid en participatie van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.

Gewenste actie: Uitwerking van een nieuw kwaliteitskader in termen van kwaliteit van bestaan, vertaald in nieuwe regelgeving (2.6 WVG 5 – kwaliteit van bestaan VAPH-RK)

Is deze actie reeds opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Horizontaal Gelijkekansenbeleidsplan? (aanvinken wat van toepassing is)

☒ Ja

☐ Neen

Onder welk(e) beleidsdomein(en) valt deze actie?

Welzijn

Waarom is deze actie volgens jouw organisatie belangrijk?

We zijn het niet eens met deze actie. Meten in hoeverre de ondersteuning van een voorziening zorgt voor een betere kwaliteit van bestaan voor een persoon is een maat voor niets. Kwaliteit van bestaan hangt af van te veel verschillende factoren. Het zal ook leiden tot meer betutteling en inmenging in de privacy van de persoon met een handicap. Kwaliteit van bestaan meten zou een mogelijkheid moeten zijn voor een persoon met een handicap, om een emancipatorisch proces te beginnen.

Wat is er nodig opdat deze actie succesvol zou zijn? Aan welke (rand)voorwaarden moet worden voldaan? Als de actie reeds voorkomt in het beleidsplan, vind je die succesfactoren en (rand)voorwaarden dan terug?

Voorstel is om deze actie om te vormen naar uitwerking van het concept "kwaliteit van ondersteuning" (ter vervanging van kwaliteit van zorg) in de zin van vraagsturing, dus: In welke mate kan de persoon zelf bepalen wie de ondersteuning geeft, waar, wanneer, voor welke activiteiten en op welke manier? Of in welke mate worden deze keuzes beperkt door de voorziening?